AUDYT KRAJOBRAZOWY
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Staniszewo 19 październik 2026 r.

Pomorskie Biuro Planowania Regionalnego w Gdańsku

Instytucja Samorządu Województwa Pomorskiego

Kaszuby

Obserwowane obecnie w wielu krajach zainteresowanie rodowodem kulturowym, tradycją, „małą ojczyzną” przybiera postać powszechnego zjawiska społecznego stanowiącego swoistą reakcję na uniformizujące działanie cywilizacji industrialnej. Jego istotą jest poszukiwanie związku z określonym kręgiem tradycji z lokalną społecznością i z jej przestrzenią życiową, gdzie potrzebą współczesnego człowieka staje się uzyskanie poczucia tożsamości kulturowej.

Kaszubski dom drewniany - tradycja i współczesność

WAPG/ dr inz. arch. K. Szarejko

Salino/ Szymbark Centrum Edukacji i Promocji Regionu

LFA

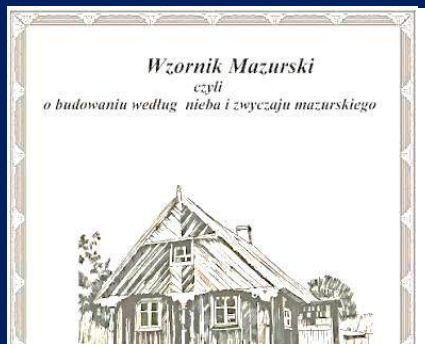
Wzornik Mazurski
czyli
o budowaniu według nieba i zwyczaju mazurskiego

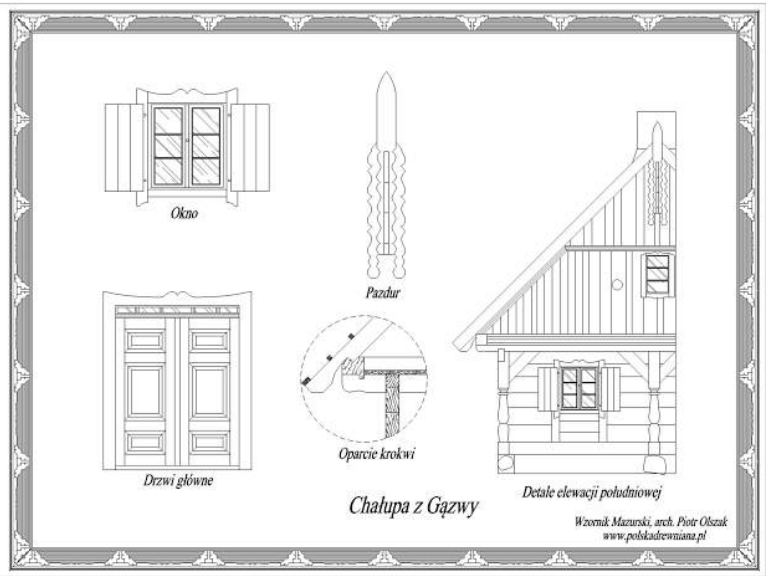
Okno
Pazdur
Drzwi główne
Oparcie krokwi
Detale elewacji południowej
Chałupa z Gązwy
Wzornik Mazurski, arch. Piotr Olszak
www.polskadrewniana.pl

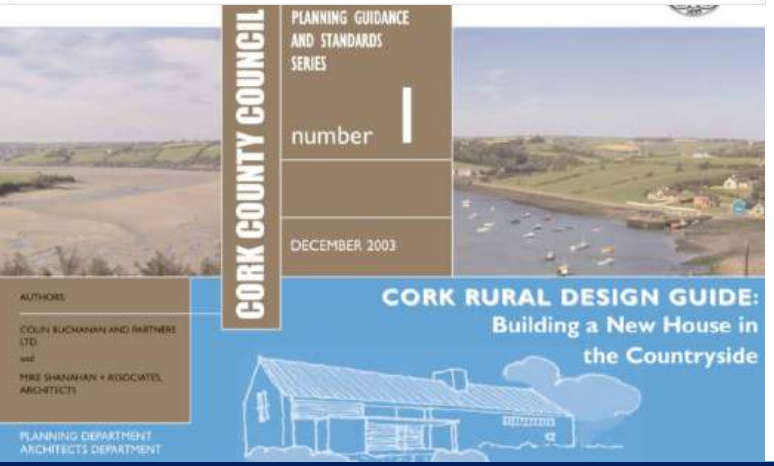
CORK COUNTY COUNCIL
PLANNING GUIDANCE AND STANDARDS SERIES
number 1
DECEMBER 2003
CORK RURAL DESIGN GUIDE:
Building a New House in the Countryside
AUTHORS
COLIN BUCHANAN AND PARTNERS LTD
and
MIKE SHANAHAN + ASSOCIATES ARCHITECTS
PLANNING DEPARTMENT
ARCHITECTS DEPARTMENT

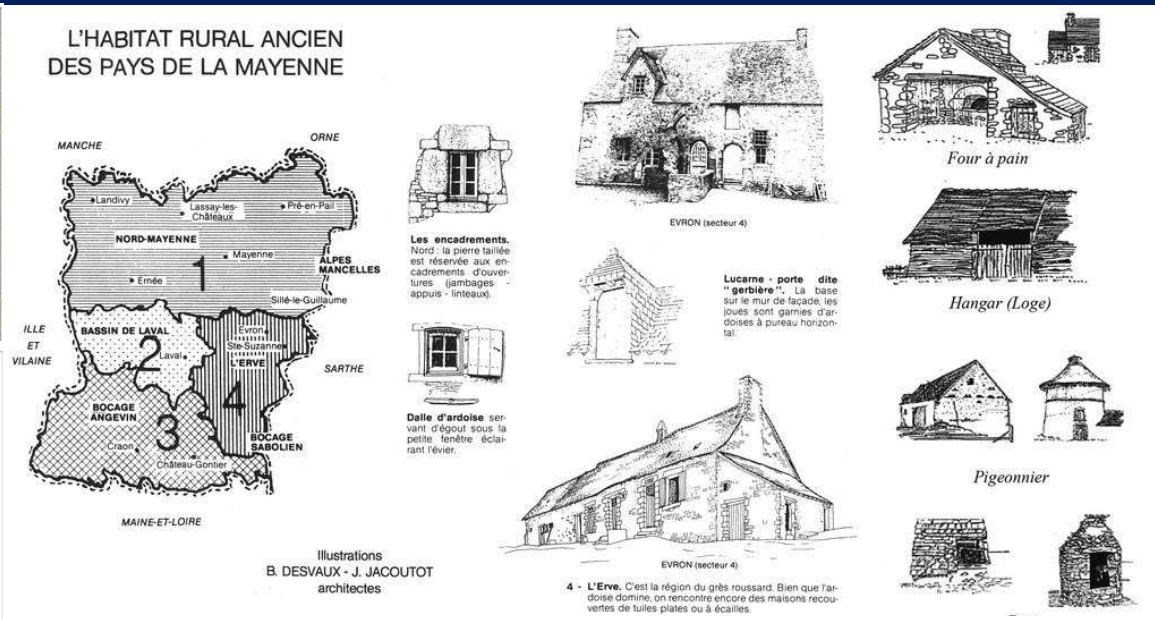
L'HABITAT RURAL ANCIEN
DES PAYS DE LA MAYENNE
MANCHE
ORNE
ILLE ET VILAINE
SARTHE
MAINE-ET-LOIRE
Landivy
Lassay-les-Châteaux
Pré-en-Pail
NORD-MAYENNE
Mayenne
Ernée
ALPES MANCELLES
Sillé-le-Guillaume
BASSIN DE LAVAL
Evron
Ste-Suzanne
Laval
L'ERVE
BOCAGE ANGEVIN
Craon
Château-Gontier
BOCAGE SABOLIEN
Les encadrements. Nord : la pierre taillée est réservée aux encadrements d'ouvertures (jambages - appuis - linteaux).
Dalle d'ardoise servant d'égout sous la petite fenêtre éclairant l'évier.
EVRON (secteur 4)
Lucarne - porte dite "gerbière". La base sur le mur de façade, les joues sont garnies d'ardoises à pureau horizontal.
Four à pain
Hangar (Loge)
Pigeonnier
Illustrations
B. DESVAUX - J. JACOUTOT
architectes
4 - L'Erve. C'est la région du grès roussard. Bien que l'ardoise domine, on rencontre encore des maisons recouvertes de tuiles plates ou à écailles.

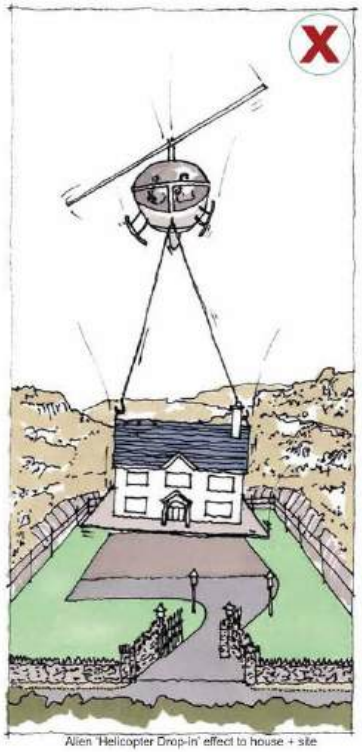
Alien 'Helicopter Drop-in' effect to house + site

House isolated, cars to front, sea of lawn

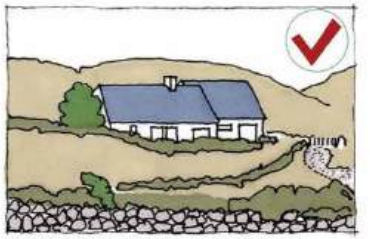
Attractive roadside wall, contouring, natural enclosure

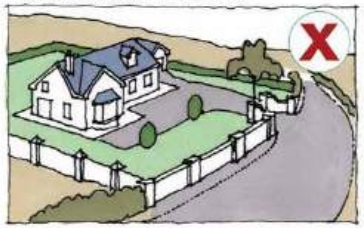
House isolated, urban boundaries, no buffering

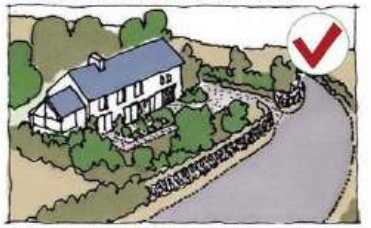
Rural road and wall, no concrete path, house anchored

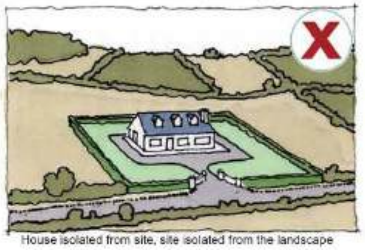
House isolated from site, site isolated from the landscape

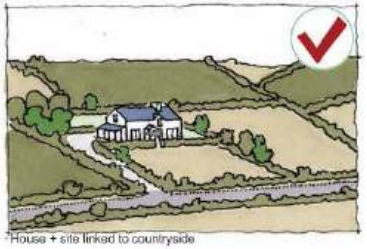
House + site linked to countryside

LFA

AUDYT KRAJOBRAZOWY

Audyt krajobrazowy – art. 38 a u.p.z.p.

- Sporządzany dla obszaru województwa nie rzadziej niż raz na 20 lat.
- Identyfikuje krajobrazy występujące na całym obszarze województwa, określa ich cechy charakterystyczne oraz dokonuje oceny ich wartości.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 stycznia 2019 r. **w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych**

- § 4. 1. Audyt krajobrazowy składa się z:
  i) katalogu lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych;
- ZAŁĄCZNIK Nr 8
  Wytyczne w zakresie określenia lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych

LFA

AUDYT KRAJOBRAZOWY /ZAŁACZNIK 8

2. W ramach katalogu lokalnych form architektonicznych wyodrębnia się kategorie lokalnych form architektonicznych, **w szczególności ze względu na rodzaj zabudowy, funkcje zabudowy lub obszarową spójność charakterystycznych form zabudowy.**

3. Dla poszczególnych kategorii zabudowy określa się cechy charakterystyczne lokalnych form architektonicznych, w tym zakresy graniczne parametrów wybranych adekwatnie do specyfiki lokalnych form architektonicznych. Treść ta w zależności od potrzeb może dotyczyć w szczególności:

1) układu zabudowy, w tym linii zabudowy;
2) formy budynków, w szczególności:
   wysokości zabudowy, gabarytów obiektów, proporcji i kształtu bryły, wysokości górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki, proporcji pomiędzy wysokością górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki a wysokością dachu, geometrii dachu (kąta nachylenia, wysokości kalenicy i układu połaci dachowych), poziomu posadowienia parteru, wielkości i proporcji otworów okiennych i drzwiowych oraz podcieni, procentu przeszklenia elewacji;
3) charakterystycznych elementów konstrukcyjnych i zdobniczych;
4) stosowanych materiałów wykończeniowych oraz standardów jakościowych;
5) charakterystycznych cech elewacji budynków, w szczególności: kolorystyki, cech stolarki okiennej i drzwiowej:- kolorystyki,- podziału kwater okiennych i drzwiowych,- stosowanych materiałów;
6) charakterystycznych cech dachów budynków, w szczególności: kolorystyki, stosowanych materiałów;
7) charakterystycznych cech obiektów małej architektury i ogrodzeń, w szczególności: gabarytów, detali architektonicznych, stosowanych materiałów.

OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

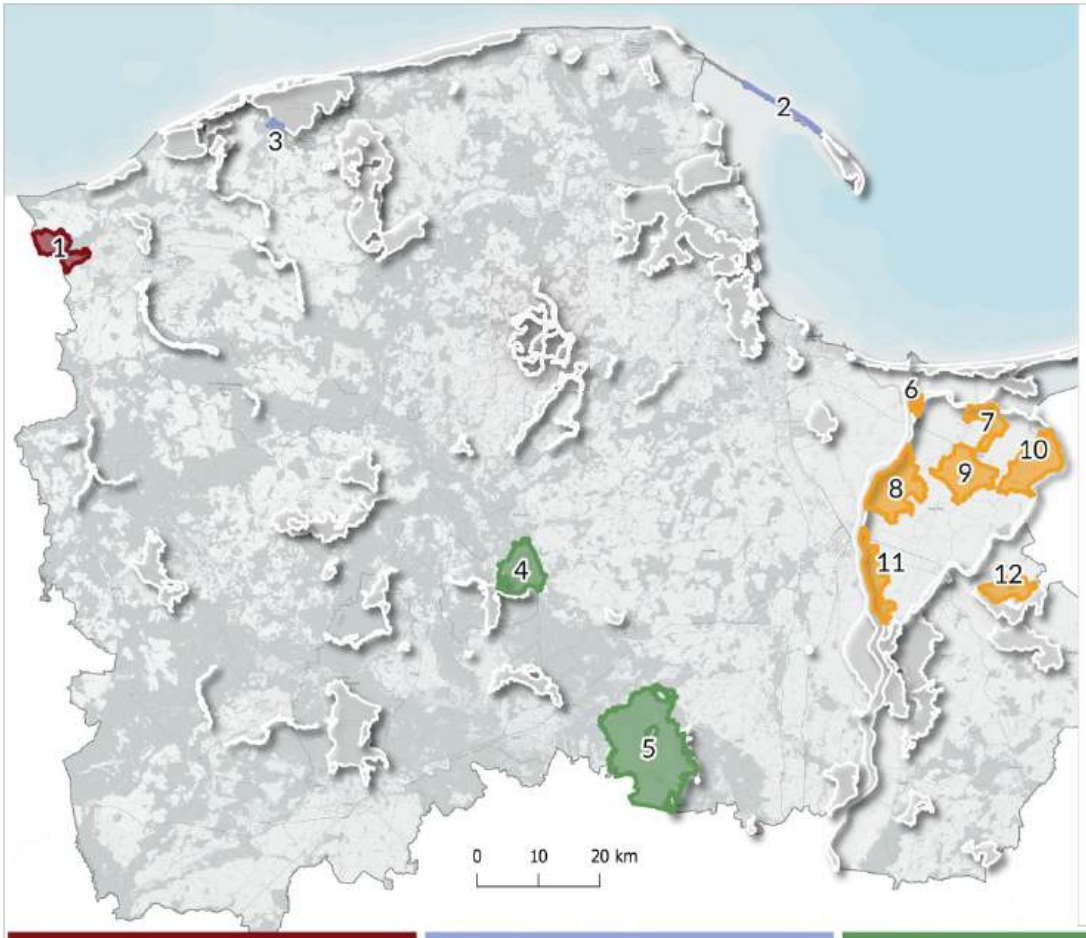

Krajobrazy priorytetowe dla których zidentyfikowano LFA z uwzględnieniem ich specyfiki

"Kraina w Kratę"

1. "Kraina w Kratę"

Osady rybackie

2. Lasy nadmorskie w rej. Kuźnicy
3. Słowiński PN - Kluki

Osady leśne

4. Lasy w rej. Wdzydz Kiszewskich i Juszek
5. Bory Tucholskie w rej. Kasparusa

Żuławy

6. Żuławy: Drewnica - Żuławki
7. Żuławy: Tujsk - Żelichowo
8. Żuławy: Palczewo - Nowa Cerkiew
9. Żuławy: Kmiecin - Marynowy - Orłowo
10. Żuławy: Jazowa - Kępki - Stobna
11. Żuławy: Lisewo Malborskie - Kończewice
12. Żuławy: Klecie - Złotowo

LFA

Przyjęte kryteria wyboru dla LFA / AUDYT KRAJOBRAZOWY

- zabudowa wiejska (głównie miszkaniowa) w granicach krajobrazów priorytetowych
- koncentracja obiektów, które zachowały cechy charakterystyczne dla lokalnej tradycji budowlanej (całe wsie lub ich wybrane fragmenty), gdzie poza samymi obiektem również układ zabudowy jest nadal czytelny i stanowi wyróżniający się element stanowiący istotną wartość podlegającą ochronie i uwzględnienia w kształtowaniu nowej zabudowy i zagospodarowania

lub

- pojedyncze obiekty wraz z otoczeniem, które zachowały cechy charakterystyczne dla lokalnej tradycji budowlanej (pojedyncze zagrody/domy z otoczeniem w zwartych układach lub zagrody samotnicze)
- autentyczna zachowana zabytkowa substancja – oryginalna i unikatowa, bez względu na stan zachowania

lub

- budynki historyczne odbudowane lub z zupełnie nowe, ale nawiązującą do lokalnej tradycji budowlanej i wpisującą się w krajobraz kulturowy jednostki priorytetowej
- obiekty nieistniejące (dokumentacja) budynki ze skansenów

OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

- **styl i tradycja budowlana na tle innych regionów -** zidentyfikowanie najbardziej cennych oraz reprezentatywnych obiektów krajobrazów priorytetowych (tylko zabudowa wiejska)
- **wytyczne** dla kształtowania przestrzeni w dokumentach planistycznych, nawiązującego do warunków historycznych, fizjograficznych, podkreślających *genius loci i* tożsamość miejsca
- **narzędziownik/ wzornik / źródło inspiracji** do kreowania nowych obiektów harmonijnie wkomponowanych w istniejące układy przestrzenne, z zachowaniem właściwej skali, proporcji i charakterystycznych detali

OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

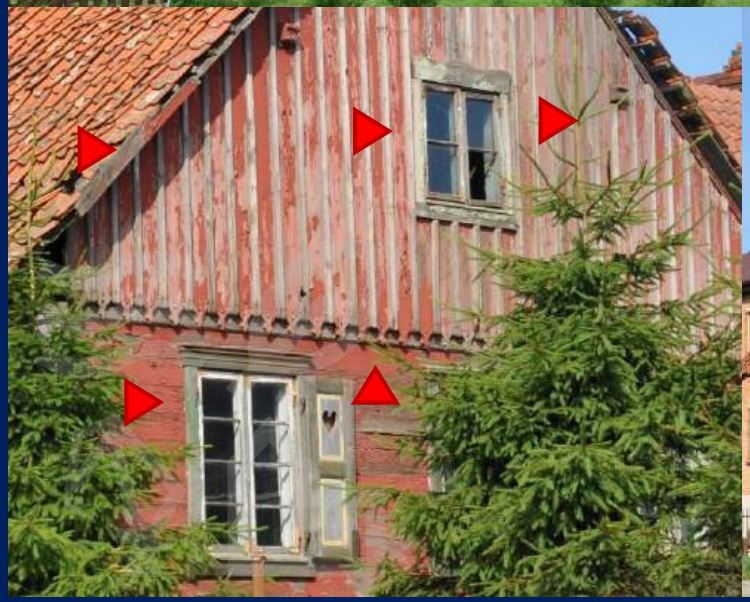

Marynowy 84

OKREŚLENIE LOKALNYCH FORM ARCHITEKTONICZNYCH ZABUDOWY

DLA KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

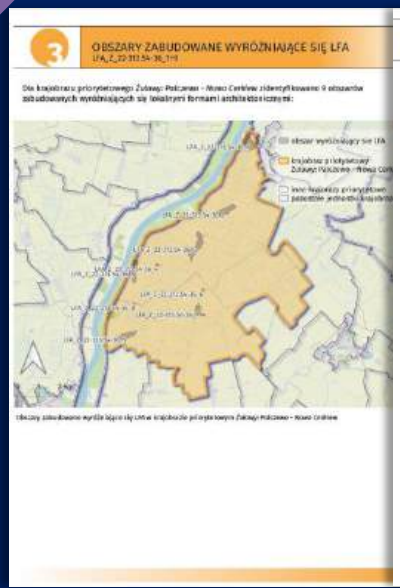

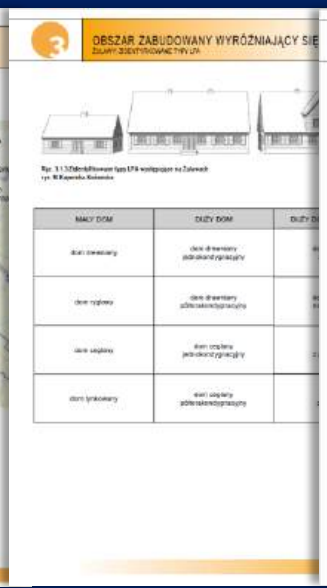

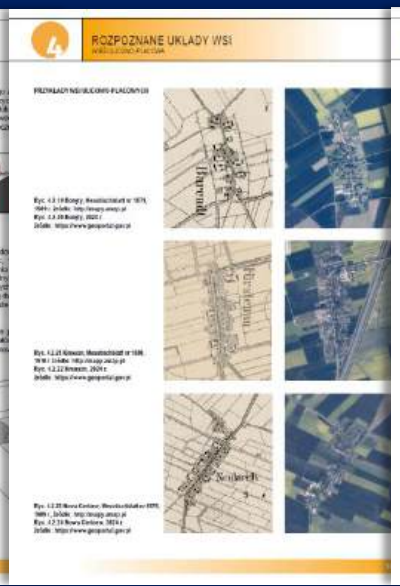

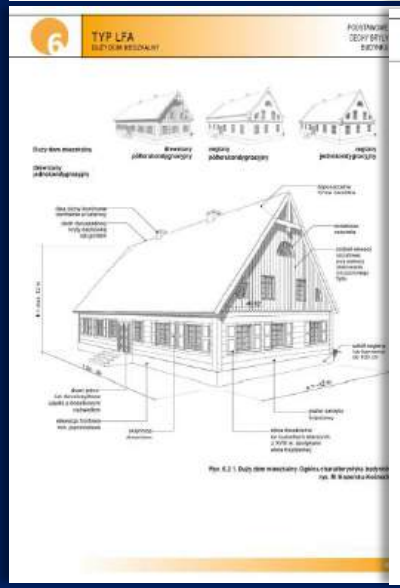

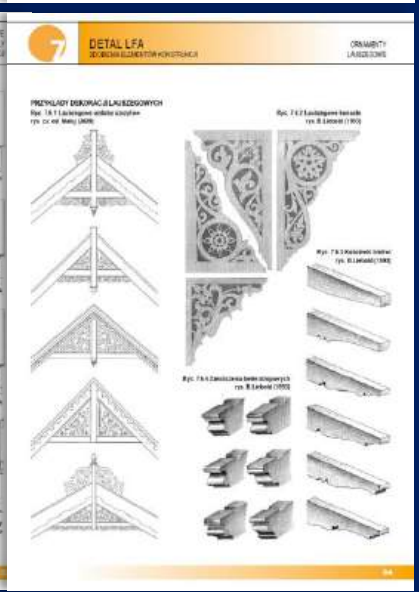

Kaszuby

- rozpoznanie zasobu

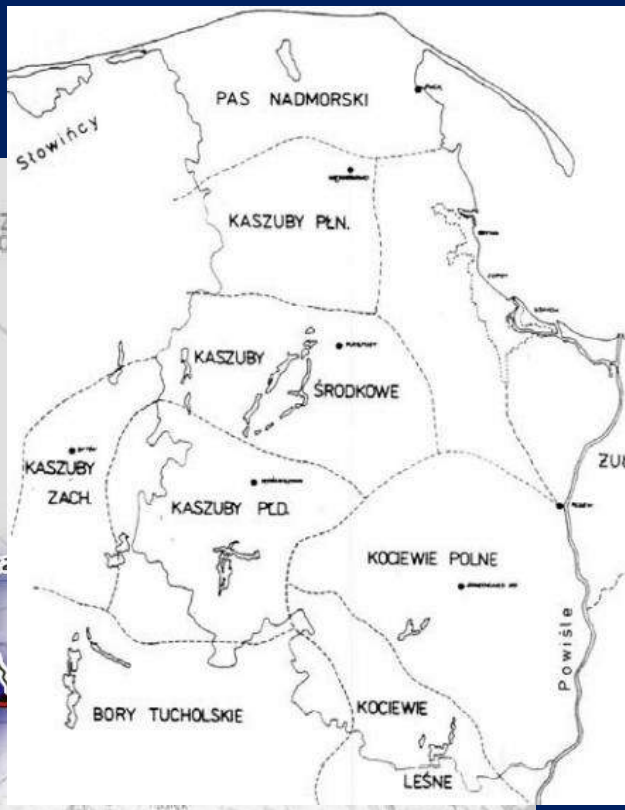

Kaszuby

Tłuczewo

Egiertowo

Tłuczewo

Mirachowo

Bącz

Kaszuby

Osadnictwo na Kaszubach cechuje duża różnorodność form układów osadniczych wywodzących się zarówno z uwarunkowań naturalnych, jak i historycznych. Różnorodność form rozplanowania wsi, zróżnicowany poziom ekonomiczny, struktura zawodowa miejscowej ludności sprawiają, że każda wieś posiada swój indywidualny charakter wyróżniający ją od wsi sąsiednich, nawet w obrębie tego samego regionu.

Kaszubski dom drewniany - tradycja i współczesność
arch. K. Szarejko

Tradycyjne budownictwo kaszubskie / WAPG K.Szarejko

Kaszuby

- **konstrukcje drewniane**: zrębowe, sumikowo-łątkowa, mieszana (zrębowo-sumikowo-łątkowa) oraz szkieletowa z wypełnieniem glinianym
- **konstrukcje całkowicie drewniane** już w XVIII w. wyparte były z terenów północnych regionu, a ich zasięg zmniejszył się jeszcze bardziej w ciągu XIX w. **konstrukcja zrębowa** przetrwała głównie na Kaszubach Południowych i w Borach Tucholskich
- na Kociewiu powszechniej stosowana była **konstrukcja mieszana**
- inne materiały budowlane jak kamień i glina bita stosowane były w budownictwie mieszkalnym sporadycznie, **kamień** stosowany w podmurówkach można spotkać gł. w zabudowie folwarcznej z przełomu XIX i XX w w Pasie Nadmorskim i na Kociewiu Polnym
- **glina** używana była czasami przez ludność uboższą na Kociewiu Leśnym, Kaszubach Środkowych i Północnych

- w II poł. XIX wieku w budownictwie wiejskim regionu pojawiła się **cegła,** stopniowo wyparła z czasem konstrukcje drewniane, zwłaszcza w rejonach o silniejszej strukturze gospodarczej
- **pokrycie dachu** to głównie **słoma**, rzadziej **trzcina,** szyndle lub gonty, **pokrycia ceramiczne** – nawet w budynkach murowanych – stosowane były rzadko, głównie na Kociewiu Polnym i w Pasie Nadmorskim, dachy spłaszczone pokrywano **papą**

Wdzydze/ Koscierzyna

Kaszuby

detal architektoniczny odgrywał stosunkowo niewielką rolę – był bardzo skromny, często ograniczał się do niezbędnych elementów wykończenia budynku

- najbogatsze formy dekoracyjne posiadały **podcienia**, ale mogły ograniczać się do niezbędnych funkcjonalnie elementów jak **słup lub zastrzały**
- ważnymi elementami wystroju były **deski wiatrowe** w szczytach **pazdury lub śparogi** wieńczące szczyt, **koziołki** mocujące strzechę w kalenicy, wycięcia doświetlające w odeskowaniu szczytów
- **szczyty deskowane były zazwyczaj prosto,** ewentualnie odeskowania ścian zwykle z listwami nabitymi na styku desek

Nadole

- w **konstrukcji szkieletowej** ważną rolę w wystroju zewnętrznym odgrywała sama konstrukcja –elementy drewniane były poczernione (częściej w Pasie Nadmorskim i Kaszubach Północnych), ale częściej pozostawiano je niemalowane i bielono jak ścianę
- układ konstrukcji szkieletowej prosty: **słupy, jeden lub dwa rygle**, **zastrzały w narożach**. Ozdobniejsze układy na Kaszubach Północnych i w Pasie Nadmorskim (w cz. zachodniej): w budynkach standardowych o spłaszczonych dachach ze szkieletową konstrukcją półpiętra, sporadycznie z tzw. **krzyżem świętego Andrzeja**

PODSUMOWANIE

- duża różnorodność cech tradycji kulturowej, form i materiałów
- ginące dziedzictwo zachowanego niewielkiego obecnie zasobu in situ
- wyjątkowy krajobraz naturalny w tym rzeźba terenu

Kaszuby

Wdzydze/ Koscierzyna

Kaszuby

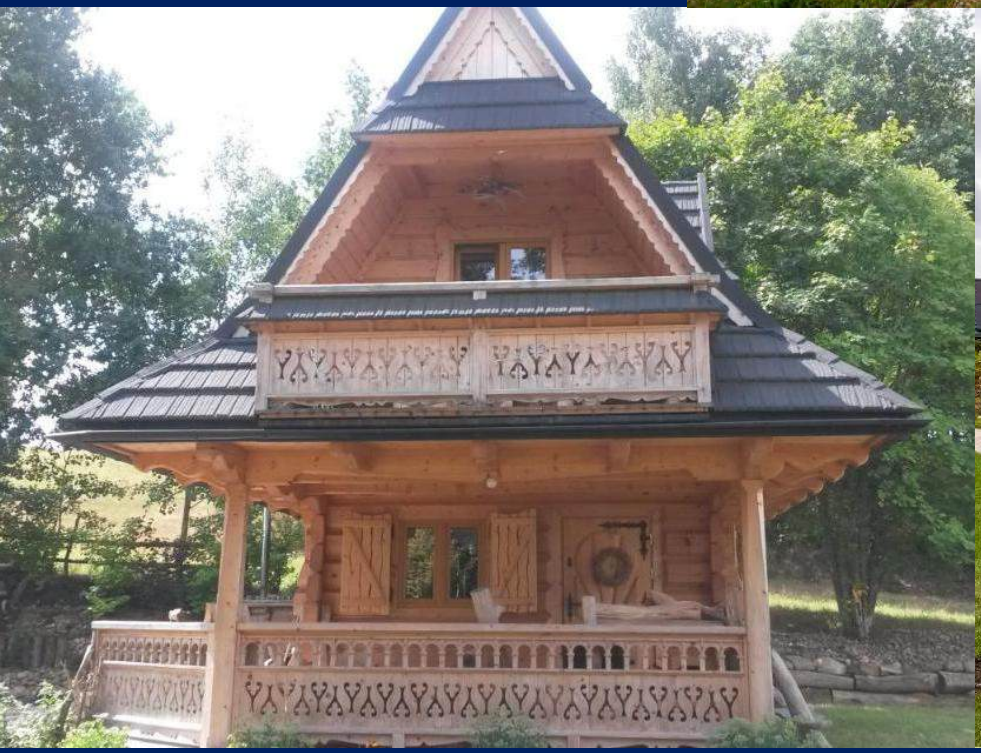

Kaszuby

i Kociewie,

a nawet cały obszar Pomorza Wschodniego *(z wyłączeniem unikatowych enklaw kulturowych w rodzaju Żuław) stanowi terytorium o* ***względnie jednorodnej tradycji form domu mieszkalnego,*** *a w każdym razie o przewadze powinowactwa tych form nad różnicami”*

Szarejko, 2004r.